

Ἐν τῷ τῷ Θεῷ ὑψίστῳ ὀνόματι,

DISSERTATIO PHILOSOPHICA,
QVÆSTIONES
NONNULLAS MISCEL-
LANEAS EXHIBENS,

Quam

PERSONIS SACRO SANCTÆ ET INDIVIDUÆ
TRINITATIS FAVENTIBUS!

Ex Suffragio & Adprobatione Am-
plissimæ Facult. Philos.

In Illustri & Regio ad Auram Atheneo

Sub AUSPICIIS,

Viri Excellentissimi atq; Praclarissimi,

DN. M. SIMONIS ΣΑΥΡΩΝΙ
Metaph. & Log. Profess: celeberrimi,
Consistorii Academici Adfessoris gravissimi,
Promotoris & Præceptoris sui devotâ animi
observantia jugiter suspiciendi.

Publicæ eruditorum disquisitioni submittit

ARVIDUS A. ROTHOVIUS,
Satacundensis.

Ad diem, DEO volente, 16. Junij, Anno m̄c
XCVIII. M. DC. LXXXVIII.

Aboæ, Excusa apud JOR. WALLIUM, A. T.

VIRIS.

Pl: Reverendā & Praclarā, Reverendā, Spectabilis & venerabili, Dignitate, Prudētiā, virtute,
Humanitate & Doctrina maxime conspicuis:

DN. M. PETRO BERGIO,

antehac Lingvarum Orient: in Acad: Ab:
Professori Celeberrimo, jam autem Distri-
ctus Vemoënsis Præposito Gravissimo & Pa-
stori in Æffsala Dignissimo, Patrono & Pro-
motori suo ut certissimo ita ubiq; devoto
observantie zelo parentis loco devenerando.

DN. CHRISTOPHERO HERKEPÆO,

Pastori in Hauho & Eulos meritissimo vigi-
lantissimoque, Fautori & Nutritio suo sum-
mâ animi deveneratione jugiter suspiciendo.

DN. JOHANNI VVALSTENIO,

Consuli Raumoënsi Prudentissimo, consan-
gvineo suo sincere honorando.

DN. JOHANNI Biugg/ Optioni Equitum
perstrenuo, pariter consanguineo suo per-
petim colendo.

DN. MICHAELI Grunlf/ Sacellano in
Æffsala laudatissimo, & jure prosapiæ, quam
secum eandem habet sibi conjunctissimo.

DN. PETRO FRISIO, Sacellano in Hauho
& Eulos fidelissimo, Fautori & amico suo
singulariter amando.

Exercitium bolce Academicum submisse
dedicat & offert
Auct. & Resp.
F. A. MULLIA W. H. O.

VIRO-JUVENI,
Literarum gloriâ Virtutumq; decore insigni-
ter Conspicuo,

DN. ARVIDO ROTHOVIO,
Miscellas quasdam Quæstiones, virili-
ter defendant, Commiliti ac Amico
jugiter diligendo:

per Anagr. Exclus. lit. V.

RIVO HIATUS Rodus.

E RIVO Flumen faciunt qui pectora, nulla
Arte imbuta gerunt, omnia scire tamen
Se jactant, quamvis scripto insit vastus
HIATUS.

Est Rodus ille labor, qui sine fine rudit.
Tu non immodice verbis extollere dotes
es suetus, tibi quas Pallas amica dedit.
Ore verecundo, verum tua dogmata acuta
in lucem mittis; Fama tua unde cluet.
Evenis rerum faustis sis latus ut opto!
Esperagas Pylii tempora longa Senis!

L. Mq; utur f-stinatō
adplausi:

Dab. Aboe ipsiſ Cal.
Junii A. 1688.

SIMON Zalpol
Met. & Log. Prof. Ord.

πολεῖς τὸν, Γῆν ἐν ἡμῖν Μαγῶν Θεραπεῦτὴν καὶ
λαζαρεῦτὴν ἀδιάλειπτον καὶ μεθλιστα
ἀκάμψεν

Κύρ. ΑΡΟΤΙΔΟΝ ΡΟΤΟΟΤΙΟΝ,
Φίλον με λίαν ἀγαπηθότον,
Σύγχαρμα.

Ἄνθρωπος αἰτοῦ Δυστυχίας, Φίλε με, εὐ^ν
Νικήτης,
Τῷν Μαγῶν γ' Αρεῖωντ' γένεπεραπτηνός δὲ φι-
λεργός.

ἀυτοχεσίως

SIMON PAULINUS.

QVÆSTIO I.

Num Affectiones Entis sunt conceptus generalissimi, qui Ens transcendentaliter denominant, illudq; in alio atq; alio statu representant? Affir:

Doctrina de affectionibus Entis cum in plerisq; præstet & jucunditatem & utilitatem non contemnendam, sitq; præterea scitu adeo necessaria, ideo placuit quæstionē hanc ē Metaphysicæ, scientiarum Reginæ, spatio lo territorio depromerc, & publico eruditorum examini submittere. Membra autem cum habeat proposita hæc quæstio tria, incumbit primitus affectionum demonstrare generalitatem. Affectiones esse generalissimas arguit satis atq; evincit adæquatio earumdem cum subiecto generalissimo, Ente, quod afficiunt & convertibilitas: ejusdem

A

enim

enim communitatis, ejusdem latitudinis, sunt cum ipso Ente, cui ob maximam suam hanc communitatem ita adæquantur, ut denominative cum eodem reciprocentur ac retrocurrant. Ut enim rectè dicimus: Ens est verum, ita viceversa, verum est Ens &c. Sanè, nullum in totâ rerum naturâ est reperire Ens reale scil. positivum & actuale, cui non harum affectionum quævis, in suo ordine, conveniat & tribuatur, quædam simpliciter, quædam sub disjunctione, ut sunt vel simplices vel disjunctæ; & hanc ob causam dicuntur etiam denominare Ens transcendentaliter. qvia non minus, quam Ens ipsum, suâ communitate omnia prædicamenta tran-

transcendunt, & de rebus omnibus prædicantur. Demonstratâ ita affectionum generalitate, jam ostendendum paucis eas quoq; denominare Ens, in rerum naturâ constitutum, prout extra intellectum habet esse objectivum fundamentale & radicatur in singulâribus; nam Enti, secundum statum quem in mente habet præcisionis, & generalitatem summam, atq; abstractionem ultimatum, affectiones non competunt, teste Doct: Calovio. Qvia ita simplicissimum est, & præcium ab omni affectione. Qvod vero affectiones denominent Ens, liquere statuimus binc: quoniam non sunt simpliciter idē cum suo subjecto, sed illud im-

diatè conseqvuntur. Non important Essentiam abstractè & formaliter, sed præsupponunt eam, tanquam radicem ex quâ oriuntur. non competunt Enti, à priori, sed à posteriori, in ordine cognoscendi, habentq; sead illud instar essentialiū consecutivorum. At cum dicimus affectiones simpliciter cum suo subiecto non identificari, nequaquam ideo assrerimus necessum esse, quod ab Ente realiter diffrent, qvum materialiter & concrete sumptæ, ipsum Ens essentialiter includant ; sed unicè intendimus Ens & ejus affectiones in conceptu formalí non esse idem, verum conceptribiliter distingvi, quia diversis explicantur conceptibus, & admittunt insuper prædicata contra-

contradicentia. Sic Entis conce-
ptus primò cognitus est, affectiones
autem primum hunc conceptū præ-
supponunt, eumq; proximè conse-
quuntur. Primò cognoscimus Ens,
Deinde affectiones eidem attribu-
endas: nullus enim potest de reali-
quā sermonē instituere nisi rei ejus-
dē aliquam habuerit notitiā prius;
cum ignorantum non moveat intel-
lectum. Unde relinquitur Ens
cum suis affectionibus ἀπλῶς non
esse idem, sed rationis conceptæ
discrimen intercedere. Et in hoc
affectiones transcendentales ab af-
fectionibus prædicamentibus
maximè distant. Quippe prædi-
camentales realiter à suo subiecto
differunt, transcendentales | non
item. Prædicamentales in tantum

suum subjectum denominant, in
 quantum ab eodem, non aliter
 quam effectus à suâ causâ, ema-
 nant; transcendentales autem de-
 nominant Ens ut ratio quædam
 conceptibilis è certo Entis statu de-
 sumpta: ut nervosè hâc de re Cl:
 Dn. Scharf: in Theoriæ Transcen-
 dentalis Disp: 6. differit, inquiens:
in affectione, ut sic, sufficit, si habet
peculiarem conceptibilitatem ex parte
rei distinctam à conceptibilitate subjecti:
 Et paulo post ex Iac: Mart: *Est vera*
etiam ea affectio, qua cum subjecto can-
dem essentiam habet; modò discriminem
aliquid sit fundatum in ipsâ re, & in-
tellectui nostro sese objiciat; fiatq; per
illud conceptus objectivus aliis atq; aliis.
 Sic indigitatur quoq; hoc ipso,
 quod affectiones dicuntur denomi-

nare Ens, affectionum à divisionibus Entis distinctio : Divisiones participant rationem Entis *naturæ* *metaphysicæ*, & prædicantur de eodem *tempore* & abstractè; affectiones vero afficiunt illud extraessentia-liter, prædicanturq; de eodem *tempore* & in concreto. divisiones formaliter ipsum Ens includunt, affectiones reali saltem *denominatio-ne* Entitatem imbibunt. Restat ut causam, cur affectiones Ens in alio atque alio statu repræsentent, tangamus. Causa hujus rei est hæc : Intellectus noster, omnes illos modos, quibus Entis natura sistitur menti nostræ, uno adæquato conceptu, simule exhaustire cum nequeat, necessum habet concipere illud sub alio atque alio modo, &

ex hoc distincto concipiendi modo resultant illi diversi Entis Status atqve oriuntur. Sic cum Ens dicitur, *unum*, repræsentat hæc affectio illud in statu Indivisionis: *verum*, in statu conformitatis ad intellectum Dei &c. Sed qvamvis Ens, hoc modo sub alio atque alio statu, intellectui nostro contemplan- dum offeratur , non tamen hinc concludere licet, affectiones , illud in diversis statibus repræsentantes, superaddere *aliquid positivi seu entita- tis realis* diversæ ab ipso Ente, qvum cō- positio ita statueretur in Ente, qvæ tamen eidem *transcenderent* sum- pto planè repugnat ; & affectio foret Ens, quod suas haberet affec- tiones, & hæ vicissim suas, sic que daretur processus in infinitum; ve- rum u-

rum unice tenendum, illud, quod addunt; esse cujusvis affectionis propriam conceptibilitatem consistente, vel in negatione, vel in rationis respectu, vel in peculiari statu. Sic veritas non designat distinctam essentiam ab eo quod denominat verum, sed est ipsa ejus entitas, connotans conformitatem cum intellectu Dei. Idemque est in cæteris.

QVÆSTIO II.

Num abstractio minor, quâ Ens per Substîtutiam & Inherentiam representatur, sit adæquata & analoga? Aff:

Ipsam rerum seriem ostendere, quod abstractio Entis minor detur, sed quod ea sub Ente objectivè primam philosophiam determinante comprehendatur, hinc patere: quia Ens tamdiu est consideratio-

derationis Metaphysicæ , qvam-
diu à determinatis effendi rationi-
bus abstrahit, & ab Ente finito ac in-
finito præscindit, præsupponimus.
Qvare, missis iis tamq;am minus
dubiis, abstractionem hanc mino-
rem, qvâ Ens sub ratione subsisten-
di & inessendi repræsentatur, i.e. esse
adæquatam, ostendamus eopportet.
Nullum Ens verum, in naturâ rea-
liter existens ; actuale & incom-
plexum, reperitur, qvod non ad me-
brum alterurrum hujus divisionis
potest redigi. Hujus membra quo ad
essentialia attributa contradictoriè
opponuntur, nihil enim mediat
inter tò per se subsistere, & non per
se subsistere. Sola hæc divisio com-
muniſſimam Entis naturam ad es-
ſentialiter inferiora restringit: Ergo
seqvi.

sequitur hanc divisionem esse ad-
 æquatam, qvum universam Entis
 qua talis communitatem exhauri-
 at. Dicimus autem, fatur Cl: Dn.
 Scharf. in Part: spec: Theoriæ Tran-
 scend: quod Ens ritè & sufficienter
 limitetur per id, quod subsistit, & per
 id, quod inbaret; h.e. per, substantiam,
 & inbarentiam. Et paulo post: Sic
 ergo omne Ens primò & verè contrahi-
 tur per substantiam & accidens, juxta
~~πλυθρόντος~~ illud: Summus Aristoteles
 brulinando cacumina rerum, in duo di-
 visit quicquid in orbe fuit. Non i-
 gnoramus fuisse nonnullos, qui, di-
 visionem Entis in dependens & in-
 dependens, tanquam commodio-
 rem, divisioni huic propositæ, sta-
 tuere anteponendam, verum quam
 bene illud factum, animadvertis

is, qui novit, rationes restringentes communissimam Entis naturam essentialiter ad inferiora debe-re esse eidem esentiales à priori, ac non concurrere in uno eodemque Ente particulari. Sic fuére & illi, qvi negare non sunt veriti DEUM esse substantiam, ideoq; divisionem Entis *in substantiam & accidens* insufficiente arguérē, & illam in finitum & infinitum esse amplectendam asseruérē. At cum iidem ostendant hoc ipso se neclivisse discernere, inter *formale substantiae & ejus accidentia, & confundere, esse substantiam, & esse in predicamento Substantiae, parvi eos facimus, præfertim cum sciamus illam ex ipsâ Entis esentiâ immediate resultare, bunc autem affectiones*

Entis

Entis concomitari. 2. esse analogam.
 Æquivoca hæc diuisio non est, quia
Ens, suis inferioribus Substantiæ
 & accidenti, non solum quoad no-
 men est commune, sed & quoad
 definitionem. Nec univoca est, quia
Substantia & Accidens æquè primò
 non participant rationem Entis sub
 modo speciali æquivali, verum illa
 per prius, hoc per posterius. Sub-
 stantia enim est Ens per se & in-
 dependenter, sed accidens depen-
 denter per & propter substantiam,
 quæ instar fundamenti & basis est,
 cui innititur accidens. ut nervosè
Cl: Dn! Sheibl; in opere Metaph:
Ejus (accidentis) essentia non potest a-
 liter declarari, quam per inhærere &
 afficere aliud. Et sic semper Suppo-
 nitur accidenti aliud, quod jam sit &
 habeat

babeat esse, quodque afficiatur per acci-
dens, & si veluti fundamentum & ba-
sis, cui innitatur accidentis. Cum igit
tur hæc divisio Entis, in substan-
tiam & accidentis, nec æquivoca sit,
uti patuit, nec univoca, utique relin-
quitur eam esse analogam. At cum
analogia, alia sit proportionis, alia
attributionis, idcirco statuimus ne-
cessarium indicare in antecessum
qvid analogia proportionis, qvid
attributionis sint. Definitionem
utriusque ex Cl. Frommio damus
hanc: *Analogia proportionis est, quæ*
consistit in nuda similitudine & sola
communitate nominis citra communi-
tatem in essentia & definitione. Analogia
attributionis duplex quum
sit, alia attributionis intrinsecæ, alia
extrinsecæ, duplensem admittit de-
finitio-

finitionem. *Analogia attributionis*
extrinsecæ est, quando denominans re-
peritur intrinsecè in uno tantum analo-
gatorum, quod primum analogatum inde
dicitur, reliquis vero per extrinsecam
tantum denominationem tribuitur, sub
habitudine & respectu ad istud unum.
Analogia attributionis intrinsecæ est,
quando denominans reperitur intrin-
secè in omnibus analogatis & ana-
logata habent unum conceptum; Ita
tamen, ut eum inæqualiter & depen-
denter ab invicem participant. Qvibus
ita prænodatis, dicimus divisionem
hanc esse *analogam*, non per propor-
tionem, qvia per eam denominans
dicitur de posteriori analogato im-
propriè: nec per attributionem
extrinsecam, cum & eadem æqui-
vocationem implicet ac involvat;
Sed per attributionem intrinse-

cam, quia denominans, Ens, in utroq; suo analogato, Substantia & accidente, intrinsecè reperitur, & analogata hæc conceprum Entis inæqualiter participant, ita ut quævis tam Substantia, quam accidens habeant essentiam, tamen substantia habet eandem primò, per se, ac independenter, accidens autem secundariò, propter substantiam, in quâ ejus esse suum habet fundatum. At licet hic dicamus divisionem hanc esse *analogam*, inde tamen nonconcludendum, Ens respectu substantiæ & accidentis esse *Genus* propriè dictum *analogum*, siquidem ratio generis in ordine ad substantiam & accidens prorsus expirat, sed tenendum *conceptum analogicum* in Ente locum habere non genus *analogum*. Ut loquitur Dn. Scharf.

Qv. II

QUÆSTIO III.

Num anima rationalis immortalis sit, ac separata ritineat propensionem ad corpus?

Aff.

Non solum ex libro scripturæ, sed & ex libro naturæ constat animam hominis esse immortalē, non simpliciter & absolute, quum tantā vi non polleat ut cuivis corruptenti etiam Deo, sufficienter resistere possit, sed sit creatū quid, requirens ad sui conservationem influxum Divinum; nec à parte ante, quia anima est forma hominis, undē persuasimōs: Qvicquid est forma hominis, illud non est indefectibiliter durans à parte ante, quum forma homini comproducatur & propter eum; hinc quoniam homo non est durationis indefectibilis à parte ante, sed incipit per genera-

rationem, Ergo nec anima, quæ
forma est, talis erit: Sed secundum
quid ē à parte post; ita ut accepta
semel esentiâ non amplius sit de-
situra. Sacer codex passim testatur,
ut ὡς ἡ μαρτυρία referam, animam hu-
manam post discessum à corpore
verè manere superstitem: Ecclesi-
stus 12.7. exiit: revertatur pulvis in terram,
Et spiritus redeat ad DEUM qui de-
dit illum. Sic Matth: 10. 28. expresse
indigitatur, animam non posse occidi:
& multis in locis aliis. Ex princi-
piis naturæ idem hoc pariter inno-
tescit: conscientia hominum vel
futura præmia expectat, vel timet
futuras pœnas. Sic, anima homi-
nis, est substantia per se subsistens
quæ non habet principium corru-
ptionis intrinsecum aut proximum

aut remorum, nec ullâ via causalium,
 puta naturalium (nam ab agente
 supernaturali destrui non repu-
 gnat,) corrūpi & perire potest. est
 Spiritualis, qvā perceptiva est ob-
 jectorum spiritualium DEI scilicet
 & Angelorum. est immaterialis,
 quia operationes habet indepen-
 dentes a materia; jam immateria-
 les operationes, immaterialem ar-
 guunt essentiam, quippe ex ipsâ na-
 turâ & essentiâ rei dimanant; un-
 de sic concludimus: *Quicquid est*
substantia per se subsistens, qvæ non ha-
bet principium corruptionis ab intra, il-
lud necessario & infallibiliter suâ essen-
tia erit immortale. Atqui anima est sub-
 stantia per se subsistens, qvæ non habet
 principium corruptionis ab intra Ergo.
 secundò. *Quicquid spirituale est & im-*

materiale, illud est immortale. sed anima humana spiritualis est & immaterialis & est immortalis. Major utriusque suà radiat luce, cum nec immortalitas Angelorum alio ex fundamento demonstrari possit, qvam ex conditionibus in antecedente syllogismorum positis. Minor constat partim ex superius dictis, partim ex modo dicendis. Animam esse substantiam probamus hinc: quia formam, partem essentialem hominis, constituit, formæ autem specificæ compositorum omnes sunt substantiæ. Jam quoniam substantia est, sequitur ergo necessariò, qvod per se subsistat, quia substantiarum essentiale attributum est, per se subsistere. Principium corruptionis quod anima non habet

beat intrinsecum, pater; qvia com-
posita non est ex contrariis in qvæ
resolvi possit. Spiritualis verò qvod
sit, ex potentia Spirituali deduci-
tur, admirando enim acumine ob-
jecta spiritualia scrutatur & ad in-
timas eorum penetrare contendit
quidditates. Sed actiones immate-
riales, qvales sunt, universalia, re-
lictis cōditionibus singularibus, co-
gnoscere, superiora ab inferioribus
abstrahere, ac supra se ipsum fle-
cti, arguunt eam esse immateria-
lem. ex qvibus omnibus ad ocu-
lum luce meridianâ clarius pate-
re statuimus animæ rationalis im-
mortalitatem. Qvod vero con-
cernit animæ separatæ propensio-
nem ad corpus, non dubitamus &
illud affirmare, præsertim cum sci-

amus quamvis potentiam ubique
appetere ut suum exerceat actum,
ut suo cum actu uniatur. Jam ani-
ma rationalis, cui statum separa-
tionis, (ut hoc ex incidenti refe-
ram) Philosophi doctissimi af-
serunt, esse non minus naturalem
quam statum unionis, est forma
corporis, formæ autem omnes ha-
bent ad informandum suum cor-
pus innatam quandam inclinatio-
nem ac propensionem, quæ non
est in illis *aliquid additum*, ut egre-
gie Cl: Dn: Scheibl: in op: Met:
sed à parte rei ipsa essensia; quo-
niā igitur anima separata, essen-
tiam animæ retinet, utique retinet
etiam in statu separato propensi-
onem istam; nam propensio ab es-
sentiâ prorsus est inseparabilis
qvum

qvum intimè in eâdem includatur & realiter idem sit. Qvod ipsum tamen nos saltem Relativè, non vero assertivè hic adducimus, cum videatur in sobriam Philosophiam impingere. Ignari non sumus Scotistas hic in contrarium abire, verum cum rationes eorum non sint alicujus ponderis, consultò eas intactas relinqvimus, cum hoc ipsum & ratio temporis & studium brevitatis unicè efflagitent.

QVÆSTIO IV.

Num causa prior sit causato? Aff.

Primo intuitu videtur huic assertioni adversari, dictum viri undequaq; consummati Arist: ἀμαρτίαι τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ανθρώπου: *Causa* *Et id cuiuscausa, simul sunt.* Verum ubi dictum hoc accuratori mentis acie appendimus

dimus ad lancem veritatis, anim-
advertisimus confessim in vocibus,
tò simul esse, latere æqvivocatio-
nem; cum aliud sit, simul esse natu-
rā, aliud tempore, aliud relatione. A-
ristot: non statuit illo dicto quod
Causa & Causatum simul sint natu-
rā, sed tempore saltem & relatio-
ne; hoc vero veritati cum sit con-
sonum, non inducimus animum i-
re inficias, sed manibus pedibusq;
(ut ajunt) concedimus & largimur.
At qvod assertio supra posita sit fir-
ma & immotæ veritatis, à serie re-
rūm naturali constare statuimus.
Hæc namque series rerum natura-
lis est, ut causa, non vnoꝝ &
prout ad causatum relationem
habet considerata, item qvatenus
notio secunda est, ita enim omnino
cum

cum suo causato simile est, quia neutrum absque alterius mentione potest definiri, sed *περιγραφής* & realiter, quatenus est notio prima, suo causato sit prior, prioritate naturæ, & quoad realem existentiam & quoad rationem causandi, nam hoc natura unicè agit, hoc unice molitur ut effect⁹ ex suis causis producat. Hoc patet ulterius hinc: Principium prius est principiato, jam novit quis ex eruditorum choro, omnem causam esse principium sui effectus seu causati, & consequenter eodem priorem. Sic causatum esse Ens potestate, esse consequens causæ, habere essentiam latentem in causa, dependere & mensurari a causa; Hæc itaq; omnia cum luculenter arguant atq; evincant causæ præ causato prio-

ritatem, utiq; $\epsilon\eta\mu\omega\epsilon$ hunc in modum concludimus: *Quicquid est, a Ens actu & principium, & mensura, & antecedens, & id à quo quid dependet, illud prius est eo quod potestate Ens est, item principiatum, mensuratum, consequens & dependens.* Atqui causa est a Ens actu, qvia agit, movet, generat. β principium. Secundum canonem: *Omnis causa est principium. & mensura, Qvia effectus à suis causis mensurantur. & antecedens. quia effectus causam consequitur. Et id à quo quid dependet. Qvia omnis effectus dicit dependentiam à suâ causa. Ergo prior est suo causato. quippe quod est ens potestate, est principiatum &c.*

QVÆSTIO V.

Num Quantitatis, cuius nulla est efficacia, divisio in infinitum, sit in Schola Physicorum non minus quam penetratio dimensionum absurdus? Aff.

Syadet

SVadet ratio, confirmat experien-
tia, Quantitatem nullam habere
efficaciam. *Ratio*; qvia quantitas
à materiâ resultat, qvæ est princi-
pium *παθητικὸν*, eamque imme-
diatè seqvitur. Ut igitur nul-
la vis & nulla actio provenit à ma-
teriâ, cuius est pati & moveri. Ut
ait Arist: lib, 2. de Gen. Sed unicè
à formâ, quæ principium est *ἐνεργε-
τικὸν*, adeoq; omnium actionum &
operationum causa; ita quantita-
tem materiæ sboleū, nulla virtus
per se, nulla efficacia seqvitur, sed
qvalitatem (quæ formæ, non ali-
ter, qvam quantitas materiæ, imita-
tur indolem) cum non quantitatis
sed qvalitatis ope corpora natura-
lia agant & operentur. *Experien-
tia*, quia cunctæ rerum actiones re-
sultant

sultant à qualitate non quantitate,
quæ dispositivè saltem & conditionaliter, uti loquitur Dn. Hartnac: in Phys:
Admirat non instrumentaliter, directè
& effectivè ad eas concurrit. ita, homo
non intelligit ob quantitatē, sed
qvalitatē. formica colligit æsta-
te grana ne hyeme fame pereat,
non ob quantitatē, sed qvalita-
tem. Apis destituta sexu, gene-
rat sine coitu, non ob quantitatē,
sed qualitatē, totaq; natura nul-
libi magis quam in minimis tota
est: minimæ gemmæ majorem sæ-
pè agendi vim habent quam laxa
quantæcunque magnitudinis & ru-
pes. venenum quamvis in minima
quantitate haustum fortissimum,
quamque animam exhalare cogit.
Cum itaque in majori quanto, ma-
jor

jor est virtus, sciendum non quantitatis sed qualitatis cumulum hoc praestare, nam quod majus quantum, eo plures obtinet qualitates, quo minus, eo pauciores, hinc in majori quanto major est efficacia, in minori minor. At quod quantitas non possit dividi in infinitum, ad oculum patet hinc, quia quantitas tam continua quam discreta est finita, jam transitus finiti ad infinitum non datur, cum natura ubique ab infinito abhorreat, & divisione finiti, quale quantitas in infinitum, manifestam contradictionem involvat. Ubi tamen hoc sciendum; divisionem aliam esse *Mathematicam*, aliam *Physicam*, aliam *mentalem* aliam *realern*. Hic igitur cum dicimus quantitatem non esse

in infinitum divisibilem, non infi-
ciamur eam divisione Mathematica
& ea quæ conceptu ac mente fit
posse ita dividi. sed sicut qvæstio
hæc, ex nobilissimâ scientiâ Physi-
câ hausta, loquitur de divisione phy-
sicâ, ita & uos negamus qvantita-
tem divisione reali & physicâ esse
divisibilem, idque ideo: quia natu-
ra, in corporum qvantitate secan-
dâ, perveniens ad minima quie-
scit & subsistit. Ex hisce autem, quæ
jam dicta sunt, constare cum no-
verimus, & efficaciam qvantitatis
nullam esse, & divisionem ejus in
infinitum non dari, utique restat
ut penetrationem dimensionum,
in physicorum Scholâ, demonstre-
mus esse absurdam, idq; paucis fal-
cem lincis, cum angustia pagella-
rum

rum & ratio temporis prolixitatem
 vetent. absurditates, quæ ex pe-
 netratione dimensionum oriuntur,
 infallibiliter evincunt eam veram
 non dari. Nam concessa pene-
 tratione dimensionū, moles qvan-
 titatis unius pertransfaret molem
 alterius. Corpus esset in corpore,
 Corpus posset penetrare aliud cor-
 pus, & qvoad naturales affectiones
 rationem corporis sibi exuere. Sed
 hæc sunt absurdæ, qvia natura non
 admittit dimensionem unam per-
 vadere alteram, Ergo sequitur pe-
 netrationem hanc dimensionum,
 veritati ac rectæ rationi contrari-
 am, esse absurdam. Jam manus
 nobis detabulit tollenda est, qvare

Gloria sit Patri, Gnato Sit gloria Sancto!
Gloria Spiritui, Triadi sit gloria Sacra!

CANDIDE ROTHOVI!

Virtuti laus debetur : non minus scitè quam
prudenter dixit quondam Arist: imo mox
sententiam hanc : ab hominibus iis honos de-
betur quos Deus honore dignatus est, annexit
nonnullum. Quæ prorsus auree cedroque dignæ
sententie hanc obscure innuunt honestissima-
rum artium & virtutis studium penes quosli-
bet quibus de meliore luto finxit praecordia ti-
tan, in maximo esse æstimio atq; honore. Un-
dè : honos alit artes omnesq; incenduntur ad
studia gloriæ, fatur eloquentie illud abun-
dans flumen Cicero, unde ! thesaurus pulcher
est pulchrè collata gloria; subtilis exclamat
Euripiūs. Unde : gloria mater annorum non-
nullus: Unde fama uñicus sapientum thesaurus
est, purissima vitæ gemma, eleganter reli-
quit Lipsius. Ita sane multis retro annorum
decursiis limpidum virtutis & literarum stu-
dium variis commendarunt omnes, ut in iu-
penitissimos naturæ recessus artiumq; arcana
omnium adytaq; secretissima scientiarum, in-
genii pervaserunt acie animoq; complexi sunt,
velut in sacrario sapientiam ipsam Domicili-
um suum posuisse, atq; ex ore eorum DEum
ipsum oracula fudisse nuncupant atq; affir-
mant nonnulli. Studium namq; virtutis & lite-
rarum nectar, quid nisi mortalium vapor, quid
nisi prudentiæ succus & torius universi basis,
eius sub clypeo omnes mundi Ordines vigent,
trium-

erūptant, efflorescunt. Id ipsum reputans salubri sane in dagine mentis tecum Mi Spavissime Respondens, istas hominum larvas, Quæ nullâ nominis, nullâ rerum gestarum, nullâ fame dignitate inclita in suis latitant Caver-
nis atq; delicescunt & in summa rerum præ-
clarissimarum ignorantia versantur, nauci fe-
cisti, & ad instar eorum modum Qui Claris-
simum virtutis torrentem pulchre manare fa-
ciunt, virtuosum & literarum laude instru-
etum te mundo expandis. Unde doctum & e-
gregium concinnasti Doctrinæ dogma (non ut
illi qui scientiarum laudis egregiè imperiti,
surgidi, monstrois opinionum dogmatibus, con-
tra Clarissimum veritatis torrentem magnificè
nugantur, unde monstrosos suos extrudunt
fætus laudemq; scientiarum & artium, præpri-
mis logices & Metaphysicses cerussatâ meretri-
cie sue frandis fronte pergunt obscurare! Quo-
rum salis sub sulorum vitia, si flumina dicam,
exundant extra rationis alveum, & honestat-
is ripas suaq; patronis penes omnes cordatos
eternum pariunt pudorem; non minus rerum
pondere, quam styli elegantia laudabile, grave
& commendabile. Gratulor hinc tibi mi candi-
de Frater; faxint superi ut alba tibi contin-
gant omnia! bonisq; auspicii anchoram solvast
Quod non minus ex opio, quam ex oro, optaturum
etiam, pergere dum cogar flebile mortis iter;

HENNINGUS FULDHA.

C

Per-

Αὐδελφεανίσκῳ, τῆς ἀρετῆς ἀξίᾳ καὶ τῶν πειρῶν
τῶν ἐλευθερῶν ἔργοσίας ἐξαιρέτῳ,

Κυρ. ΑΡΟΤΙΔΩ ΡΟΤΟΟΤΙΩ,
σπερδαιῶ τῆς Φιλοσοφίας πεπαιδευμένῳ καὶ συ-
στρεψπωῇ μη μάλιστα πμητέω.

Δύναμις, Κύρ. Ροτότιε, τῆς αὐγκινόμει σὺ, πὲ
ιούει, τὰν τὰ **ζητήματα** σύμμικτα
ἀποδεικνύσιν· ἐξ ἀυτῶν γαρ πάντες πεπαιδευμέ-
νοι φέρουσιν ἀλλές σὺ τὸ χειρόφτευτον, ὅτι τοῖς λό-
γοις μετὰ σπερδῆς πεφοεκαρχέρησας, καὶ γνῶ-
σιν μερίδων τῆς Φιλοσοφίας ἐξ κατατεφρονη-
μένην ηὐλησας. Εγὼ δὲ σὺν ὅλῃς Γῆς καρ-
δίας χάρισ, ὅτι σὺ γένεθλος Δικαιούματος τῶν Ρο-
γίων εἶς ὁ Βλαστὸς Θάλλων πειρηνόμενος. Οὐ-
δικτέλει σὺν ᾧς ἥρξεις αὐδεικῶς ἴδρυν τόσο σε-
μεῖας Γῆς πάλαισθλος, σὺ βραχεῖτον κόστων σὺ
λαμπρὸν ἀνακομίσεις ἄθλον.

Δικαιούμεις ηρήμαστι μακροτέρα συνχάι-
ρει ἀσμένως καὶ εἰκότως

JOHANNES TEET, Sat.

Perexi-

Pereximie Dn. RESPONDENS Fautor
honorande.

Recte & pulchrè studia literarum itineri
comparantur: ut enim viatores in itine-
rie initio multis difficultatibus & molestiis
premuntur ob defectum rerum quibus ob fe-
licem progressum indigent, ita illi etiam se ha-
bent quibus literarum sunt instillanda rudi-
menta, quæ pueris mala cruce pejora, dum
laborib⁹ insueti increpatibus, sibilis, flagris
ad bonam frugem sunt compellendi. Iterum
quod illic sunt viarum indices, id hic sunt
quibus erudit⁹, qui quomodo rectam tenean-
mus & in illâ progrediamur, tum monent
sum etiam rationem ostendunt. Sed quid-
nam in artibus liberalibus habetur quod non
meta viatorum comparandum? Illa omnino
est eruditionis æxūn, virtutum consortium,
quam qui sibi comparavit tam suavi quiete
fruitur, ac se proprios penates adiisset, & o-
mnem supellec̄tilem, omniumq; bonarum re-
rum promptuarium secum adduxisset, ut faci-
le verum maneat Simonidis illud: Omnia
mea mecum porto. Tu Pereximie Dn.
Respondens non sufficere putasti ingredi ar-
duum studiorum iter, sed etiam Tuā industriā
& eru-

Et eruditorum consiliis usus, sinuosos hujus
itineris anfractus superare contendisti. Hoc
in primis singulare in hac profectione tibi con-
tigit, quod optimum itineris adminiculum pa-
rentes amisisti, sed mirum hoc quod ea infeli-
citas, non te tantum non sit remorata, verum
ex adverso calcar addiderit, ut moram quam
adversus iste casus erat allaturus, etiam an-
ticipares. Nam te non pœnititbit tot mole-
stias devorasse, tanq; acerba passum, Et tan-
tos labores sustinuisse, cum in propinquuo sit
tempus illud, quo laborum tuorum fructus
percipere incipias.

DAVID HIRN.

